

MED FORBEHOLD OM ENDRINGER
VED FRAMFØRING

LOs representantskap 16. februar 2021

LO-leder Hans-Christian Gabrielsen:

Mellomoppgjøret 2021

Representantskap!

I dag skal vi vedta hovedkravene til årets mellomoppgjør. Men først – vi er faktisk ikke helt i mål med hovedoppgjøret fra i fjor. Jeg vil gjerne benytte denne anledningen til å sende en solidarisk hilsen til medlemmene i Fagforbundet og FO som er i streik.

Det er grovt urettferdig at dere, som arbeider i private pleie- og omsorgsbedrifter, med velferdstjenester for det offentlige, skal tjene mye mindre enn deres kollegaer i offentlig sektor.

Det kan ikke være sånn at arbeidsgiverne skal kunne løfte noen yrker, mens sammenlignbare grupper i LO-fellesskapet ikke får den samme lønnsutviklingen.

Nå mener de også at streiken er ulovlig og vil stoppe den i Arbeidsretten.

Dere streiker for rettferdig lønn, for lik lønn for likt arbeid. Et viktig prinsipp for hele fagbevegelsen!

Stå på!

Alle LO-medlemmer heier på dere.

Vi skal vinne – til slutt!

Kjære representantskap.

Aller først – en gladnyhet! LO-forbundene teller nå 970 054 medlemmer. Det er ny medlemsrekord – igjen. Det må bety at den blir lagt merke til, jobben vi gjør for å sikre tryggheten og inntekten til folk. Og at tillitsvalgte rundt i forbundene har gjort en formidabel verveinnsats, selv i disse vanskelige tidene.

Spesielt gledelig er det at så mange unge har valgt å organisere seg. Forbundene har fått over 6500 nye medlemmer under 30 år. I tillegg har 2300 studenter meldt seg inn i 2020.

Gratulerer til dere alle!

Nå skal det handle om vår viktigste oppgave – tariffoppgjøret!

LO har to hovedmål i tariffpolitikken: Arbeid til alle og rettferdig fordeling. Gjennom årene har lønnsoppgjørene bidratt vesentlig til både sysselsetting og små lønnsforskjeller.

Og gjennom år har LO løftet lavlønnsgruppene og prioritert likelønn.

Det er en solidarisk lønnspolitikk som gagnar alle.

Dere

For ett år siden var covid-19 en fjern hendelse i en kinesisk millionby. Nå har pandemien blitt en del av dagliglivet.

De til dels svært inngripende tiltakene som er iverksatt, har vært nødvendige for å berge liv og helse. Men vi har ikke klart å avverge arbeidsledighetskrisen.

Da Norge stengte ned i mars i fjor, føk ledigheten opp til over 300 000 helt ledige, hvorav 180 000 var permitterte. I dag er godt over 200 000 helt eller delvis ledige, og rundt 60 000 av disse har vært helt ledige siden i fjor vår.

Disse kommer på toppen av de som allerede står utenfor arbeidsmarkedet. For dem har veien inn blitt enda lengre.

Krisen rammer svært skjevt. Arbeidsledigheten er størst innen reiseliv og transport, butikk- og salgsarbeid. Og betydelig høyere blant innvandrere, unge og lavtlønte. I desember hadde 83 100 personer eller 42 pst. av arbeidssøkerne innvandrerbakgrunn.

Vi er i ferd med å få en todeling, hvor mange kan fortsette jobben sin fra hjemmekontor, mens lavlønnsgrupper presses ut av arbeidslivet på grunn av pandemien.

I en situasjon der pandemien har skapt utrygghet og fortvilelse, hvor store deler av barns sosiale liv er satt på vent og eldre sitter ensomme i sine hjem eller på sykehjem. Er vårt viktigste budskap til regjeringen dette: at politikken må skape trygghet for liv, helse, inntekt og arbeid. I stedet, svekkes økonomien til kommunene som leverer hverdagstrygghet, krisepakken forlenges kun i korte perioder og da bare etter massivt press fra blant andre oss.

Krisetiltakene må vare så lenge pandemien varer. Vi må sikre inntekten til de som rammes, og vi må bevare arbeidsplasser slik at de har en jobb å gå til når dette er over!

Jeg er glad for at regjeringen til en viss grad har fulgt opp tiltakene vi har spilt inn, men vi må gjøre mer! Mye mer. For å sikre arbeid og motvirke økende ulikhet.

Permitteringsperioden må forlenges til 1. oktober. Regjeringen skaper unødig tvil og usikkerhet med sine kortvarige tiltak. Det er en stor forskjell på å være permittert og å være oppsagt. Tilknytningen til arbeidsplassen gir en trygghet for den enkelte og et håp om å komme i jobb lenger framme. Og til de som tror permittering er årsaken til at folk blir stående lenge utenfor arbeidslivet: Da kan dere jo prøve å stille dere i køen av 200 000 ledige og søke på en av de 26 000 ledige jobbene som finnes.

Så har regjeringen bøyd av for presset, og kommet opp med en midlertidig ordning som skal gi feriepenger til permitterte på dagpenger. For 2020 og 2021. Men merk dere det – midlertidig! Denne regjeringen fjernet feriepenger på dagpenger i 2015 – og de har aldeles ikke tenkt å gjeninnføre ordningen.

Dette har vært et krav fra LO helt siden feriepengene ble kuttet. Det er på tide å legge bort denne usosiale politikken. Det blir altså ikke lettere å være permittert eller ledig i årene som kommer.

Så må vi stimulere til aktivitet, der hvor det er mulig!

LO foreslo allerede i fjor vår å dekke lønnskostnader til bedrifter med koronarelatert omsetningsfall, slik at flere kan være helt eller delvis i jobb. Samtidig som ledig arbeidskapasitet kan brukes til kompetanseheving. Et flertall på Stortinget har pålagt regjeringen å etablere en slik ordning innen utgangen av februar. Det nærmere innholdet i ordningen skal utmeisles i samarbeid med partene i arbeidslivet. Dette arbeidet deltar vi i.

Representantskap. Det siste året har vist oss betydningen av gode velferdsordninger, som dagpenger, omsorgspenger og lønn under sykdom. Vi er blitt oppmerksomme på hva en solid velferdsstat betyr – for beredskapen, for helsa, for velferd og for små forskjeller. Og det er blitt tydelig for alle hvordan regjeringen med sin kuttpolitikk i offentlig sektor har satt alt dette i fare.

Offentlig sektor må ha ressurser nok til å fylle sine vanlige oppgaver og samtidig kunne møte kriser. Helseforetakene må tilføres ressurser for å kompensere for merkostnader og for å kunne håndtere ettervirkningene av pandemien framover. Kommunene, den viktigste motoren for å sikre velferd og arbeidsplasser i det enkelte lokalsamfunn, må settes i stand til å ivareta sin viktige rolle og å være en sysselsettingsmotor i økonomien når privat sektor svikter.

De såkalte ABE-kuttene i staten, har rammet NAVs mulighet til å yte rask hjelp til permitterte og ledige. Våre tillitsvalgte i NAV forteller om nedprioritering av noen oppgaver, på grunn av den enorme økningen i dagpengesøknader.

ABE-kuttene har også forsinket Skatteetatens evne til å iverksette kompensasjonsordningene for næringslivet raskt nok. De har svekket Folkehelseinstituttet og gått ut over Arbeidstilsynets muligheter til forebyggende arbeid og oppfølging av arbeidsplasser med tilsynsbehov. Og de har svekket kampen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

Natt til fredag 29. januar ble grensene i praksis igjen stengt for alle som ikke er bosatt i Norge. Fra LOs side har vi støttet strenge tiltak for å hindre importsmitte. Men det førte også til at tusenvis av grensearbeidere over natta ble stengt ute fra arbeidsplassene sine på norsk side av grensen. Plutselig stod de på bar bakke, uten lønn og uten noen annen form for inntektssikring! Situasjonen har nå vart i mer enn to uker, og regjeringen har fremdeles ikke kommet opp med en løsning.

Dette må ryddes opp i – nå!

AFP

Før jeg går over til sekretariatets vurdering av inntektsutviklingen i 2020 og utsiktene for 2 avtale år, la meg gi en status for arbeidet med AFP.

I hovedoppgjøret i 2018 ble vi enige med NHO om prinsippene for en ny, framtidig AFP-ordning. En ordning som gir større trygghet for framtidig pensjon, også for unge arbeidstakere. Videre var vi enige om å gjennomføre en felles utredning av en ny modell sammen med myndighetene.

Utredningsarbeidet har tatt mye lengre tid enn vi så for oss i 2018. Og det har også vært langt mer komplisert enn det vi trodde. Men nå er vi ferdige med utredningsarbeidet, og jobber nå med gjennomgang og ferdigstilling av rapporten.

Utredningen bekrefter at vi med en ny modell vil kunne oppnå målene som vi satte oss for en ny AFP. Det innebærer en ytelse som er nært knyttet til tid som ansatt i AFP-bedrift. Som vil tette hull og hindre at man uforskyldt mister hele ytelsen selv etter mange år i bedriften, og vil gjøre AFP mer forutsigbar og gi større trygghet for framtidig pensjon. Det vil tydeliggjøre viktigheten av å ha tariffavtale, også for yngre arbeidstakere og kunne bidra til en økt organisasjonsgrad.

Årsakene til at utredningen har tatt så lang tid er dels at en omlegging er svært komplisert, i tillegg har koronapandemien ytterligere forsinket arbeidet. Utredningen viser også at omleggingen blir mer kostbar enn dagens AFP-ordning, ettersom langt flere vil få AFP. Det har også gjort arbeidet svært krevende.

Underveis så det ut til at man kunne enes om en ny modell, og i nært samråd med Inntektspolitisk utvalg bestemte vi oss for å fortsette langs dette sporet slik vi redegjorde for i representantskapet i fjor. Men videre i utredningsarbeidet ble det klart at det var vanskelig å bli enige om hvordan en slik omlegging kan finansieres. Dermed kunne ikke dette løses i utredningen, da den i seg selv ikke gir mer økonomi.

Alle forutsetningene som lå i møteboka fra oppgjøret i 2018, lar seg vanskelig forene. LO hadde som krav at ytelsene ved full opptjening skal videreføres. NHO ville ikke øke bedriftenes premie. Og Regjeringen har gjentatte ganger sagt at de ikke vil bidra med mer penger til AFP. Underveis har de også kommet med betingelser i selve utredningen blant annet knyttet til fondsutviklingen framover. I tillegg har det kommet nye beregninger og framskrivninger som får betydning for utredningen. De siste så sent som i januar i år.

AFP-ordningen er en avtalefestet pay-as-you-go-ordning, som først og fremst er sikret gjennom partenes tariffavtale. Det betyr at ytelsene til dagens pensjonister betales av de som nå er yrkesaktive. Partene ble likevel enig om at det er fornuftig å

øke AFP-ordningens fond, for å dekke mer av forpliktelsene til de som har fått innvilget AFP. Regjeringen forutsetter at partene etablerer en plan for opptrapping av fondsgraden i ordningen som sikrer fullfundering av ordningens juridiske forpliktelser.

Dette viser også hvor viktig det var å ha en grundig utredning som grunnlag for forhandlinger og detaljene rundt omlegging til en reformert AFP. Både for å få klarhet i mulighetsrommet, de lovmessige og regulatoriske kravene, framskrivninger og ikke minst de økonomiske konsekvensene. For det har dukket opp mange uforutsette problemer i løpet av dette arbeidet. I tillegg har det som sagt kommet nye økonomiske beregninger og framskrivninger som får betydning for utredningen.

Fordi det ikke er enighet om hvordan finansieringsgapet skal dekkes i utredningen, må LO og NHO nå igangsette prosessen med forhandlinger om en omlagt AFP-ordning på basis av utredningen. Gjennom disse forhandlingene må kostnadene ved omleggingen avklares og avtales, og detaljene i en ny ordning ferdigstilles og avtales i et senere hovedoppgjør.

Slik at medlemmene kan ta stilling til resultatet gjennom en uravstemning.

Representantskap. Vi vil møte mange utfordringer i 2021.

- vi må opprettholde levedyktige arbeidsplasser som sliter i koronasituasjonen.
- vi å reise nye arbeidsplasser til erstatning for de som blir borte. Det må skapes nye jobber.
- Vi må sørge for at pandemien ikke øker de økonomiske forskjellene mellom folk i Norge.

Mange hadde store forhåpninger til tariffoppgjøret i 2020.

Hovedkravet for lønn var økt kjøpekraft og heving av minstelønnsatsene. I tillegg ønsket vi å gjøre ferdig forhandlingene om ny AFP så det kunne tas inn som en del av mellomoppgjøret 2021.

Så kom koronaen og mange bransjer fikk problemer. Forhandlingene ble utsatt til høsten. De ble ikke lettere av at NHO i juni vedtok en ny forhandlingsfullmakt til Landsforeningene som i praksis ville gitt et nulloppgjør.

Med dette som utgangspunkt, og etter en rekordlang mekling, ble Fellesforbundet og Norsk Industri – frontfaget – enige om et resultat der den økonomiske rammen ble beregnet 1.7 %. Og også i fjor ble de lavtlønnede i flere bransjer løftet ved at man hevet minstesatsene vesentlig.

Forbundsvis oppgjør gir som kjent anledning til også å ta opp mer spesifikke forhold i områdene. Det har skjedd på likestillingsfeltet. I byggfag er det enighet om å arbeide for å realisere separate garderober og toaletter for kvinner og menn på byggeplassene, mens det i avtalen for fiskemel/fiskefor er gjennomslag for at arbeids- og vernetøy skal være kjønntilpasset. Oppheving av bestemmelsen mellom HK og Virke som sa at deltidsansatte med lav arbeidstid ikke skulle ha del i uregelmessige tillegg, kan også ha en likestillingseffekt. Enighet om fortsatt arbeid for en heltidskultur i både statlig og kommunale sektor likeså.

I flere forbundsområder ble man enige om aktivt partssamarbeid lokalt for å ta i bruk den nye likestillings- og diskrimineringsloven. Vi ser fram til å se resultatene av dette arbeidet.

Prisstigningen ble 1,3 pst for 2020, litt lavere enn TBUs anslag på 1,4 pst. En lønnsvekst i tråd med frontfagsrammen ga grunnlag for økt kjøpekraft for medlemmene, siden prisstigningen i fjor ble så lav.

Med en gjennomsnittlig årslønnsvekst foreløpig beregnet til 2 ¼ prosent i industrien samlet, 2 pst for industriarbeidere og 2 ¼ pst for industrifunksjonærer, viser foreløpige beregninger fra TBU en positiv reallønnsutvikling etter skatt med en lønnsvekst som i de store forhandlingsområdene

Vi har ikke tall fra forbundsområdene ennå for likelønnsutviklingen, men Statistisk sentralbyrå er kommet med tall for endringen fra november 2019 til november 2020. Kvinners gjennomsnittlige lønn i alt utgjorde 87,5 pst av menns i 2020, mot 87,8 pst i 2019. Delt opp for privat sektor, kommuneforvaltning og stat er det hver for seg tilnærming i gjennomsnittlig lønn i alt mellom kvinner og menn fra 2019 til 2020.

Nå står vi foran et mellomoppgjør. Forhandlingene skal handle om lønn – og skal føres på bakgrunn av den økonomiske situasjonen på forhandlingstidspunktet, utsiktene for 2. avtaleår og lønns- og prisutviklingen i 1. avtaleår.

Koronapandemien har ført til et kraftig tilbakeslag i både internasjonal og norsk økonomi. BNP hos våre handelspartnere har falt med over 5 prosent i 2020. I Norge har BNP gått ned med over 3 prosent i fastlandsøkonomi. Og så er det jo betydelig usikkerhet om den videre økonomiske utviklingen, både i Norge og internasjonalt.

Det vil være svært ulik utvikling næringer og bransjer imellom. Industri og handel vil kunne klare seg ganske bra, samtidig vil reiseliv, transport, handel og servering fortsatt ha en svak utvikling. Dette er typiske lavlønnsbransjer, og i tillegg bransjer der medlemmene våre har tatt den største trykken økonomisk og sosialt, i form av permitteringer og arbeidsledighet.

Representantskap,

Hvert eneste år, både gjennom hovedoppgjør og mellomoppgjør, kjemper vi igjennom ekstra tillegg for de lavest lønte. Dette er LOs varemerke og solidaritet i praksis. Også i dette mellomoppgjøret vil lavlønnsbransjene bli prioritert.

Lavlønnsutvalget

Lønnsstatistikkene viser økende lønnsulikhet det siste tiåret. Blant alle ansatte med heltid var nær hver femte lavlønt i 2018, men inkluderes arbeidstakere som på deltid var så mange som hver fjerde arbeidstaker lavlønt. Det siste tiåret har de laveste lønningene i privat sektor – som i stor grad er i uorganiserte bedrifter – ikke holdt tritt med prisutviklingen, mens de høyeste lønningene har økt. Det betyr at lavlønnstilleggene er blitt stadig viktigere ved tariffoppgjørene.

På flere representantskapsmøter har det blitt reist kritikk om at lavlønnsprofilen i samordnede oppgjør mellom LO og NHO, som legger overenskomstens gjennomsnittslønn på 90 pst av industriarbeiderlønn til grunn, ikke treffer godt nok.

Det forstår jeg.

I 2018 vedtok LOs sekretariat å sette ned en arbeidsgruppe med oppdrag å gjennomgå ulike lavlønnsmodeller og andre tiltak som kan bekjempe lavlønn og hindre større lønnsforskjeller i privat sektor. Arbeidsgruppens rapport viser at alle lavlønnsmodellene inneholder styrker og svakheter.

For LO er det viktig å bruke en modell for lavlønnstillegg som er mest mulig treffsikker, understøtter overenskomstens lønnssetninger og oppleves mest mulig

rettferdig. Utfordringen er å finne en bedre modell som skal omfatte og passe for 125 overenskomster mellom LO og NHO.

Gjennom utvalgets arbeid så har vi kommet et godt stykke lenger i dette arbeidet. Og vi har nå et godt kunnskapsgrunnlag for å jobbe videre med lavlønsmodellene.

Lønnsdannelsen

Kollektive forhandlinger på sentralt nivå gjør det mulig å ivareta hensynet til konkurransevne og legge til rette for at myndighetene kan føre en politikk for full sysselsetting, og til å utjevne lønnsforskjeller.

Da er det viktig at alle parter respekterer frontfagsmodellen. I staten er mer av lønnsfastsettingen skjøvet til det lokale nivå. Det svekker ikke bare partene sentralt sin innflytelse, men også likelønnsutviklingen og lønnsutviklingen for lavlønte.

Også i privat sektor utfordres koordineringen av lønnsveksten av særinteresser. Og arbeidsgivers ettergivenhet! Og er bakgrunnen for at Fagforbundets og FOs medlemmer innenfor helse og omsorg nå er i streik. En helhetlig tenking for å hindre konkurranse i lønnsvekst avtaler imellom er også i arbeidsgivers interesse.

Dessuten må den økonomiske politikken innrettes for full sysselsetting. Da kan man ikke bruke handlingsrommet på skattekutt uten sysselsettingsvirkninger slik denne regjeringen har gjort.

Krav til lønn

Med bakgrunn i den endrede situasjonen ved årets mellomoppgjør som følge av pandemien, vil LO sikre medlemmenes kjøpekraft og gjennom kravene prioritere seriøsitet, likelønn og motvirke lavlønn.

I partenes og myndighetens arbeid for en samfunnsmessig fornuftig lønnsdannelse der hensynet til sysselsetting prioriteres, er det avgjørende at alle grupper omfattes. I en tid der deler av økonomien sliter, er dette hensynet særlig relevant for å unngå ytterligere skeivheter i inntektsfordelingen, samtidig som det tas hensyn til mindrelønnsutvikling i sektorer.

Utsiktene framover er ekstra usikre som følge av pandemien.

Med dette legger jeg fram Sekretariatets forslag til hovedretningslinjer for mellomoppgjøret i 2021.

Takk for oppmerksomheten,